

ВІДДІЛЕННЯ БАНКУ В АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

О.М. Олійник, Дніпровська філія Ощадбанку, м. Київ

Якісний рівень технологічного процесу визначається впровадженням інновацій, тобто наукових ідей, нових технологій, нової техніки у пошуку нових шляхів у наданні послуг, виготовлення нової продукції. Цей вид діяльності особливо актуальний для підприємств малого та середнього бізнесу, оскільки вони завжди мають потребу в модернізації, удосконалюванні та відновленні виробничого процесу.

Успіх інноваційної діяльності значною мірою визначається способами забезпечення грошовими коштами інноваційних проектів. Головним джерелом фінансування інновацій малих та середніх підприємств є власні кошти підприємств. В останні кілька років всі підприємства відчувають нестачу власних коштів для забезпечення навіть поточної господарської діяльності. Тому власну ресурсну базу підприємств-інноваторів не можна вважати головним джерелом фінансового забезпечення їх інноваційної діяльності. У зв'язку з цим більшість малих підприємств з причин нестійкого фінансового становища, нестачі грошових коштів не мають внутрішніх стимулів і можливостей для динамічного та стійкого розвитку, освоєння нових ринків, довгострокових вкладень, впровадження інновацій. Одним із виходів мало б бути поширення практики його кредитування. Проте в основній масі малий та середній бізнес позбавлений можливості брати позики. З огляду на це необхідна активізація діяльності комерційних банків щодо інвестування ними фінансових ресурсів в інноваційні проекти. Зокрема, необхідно більшу увагу приділяти районним відділенням банків та надавати їм більшої свободи в організації кредитного процесу, тому що головні управління відділень банку охоче фінансують великі та трудомісткі проекти зі спорудженням промислових гігантів, що не завжди дає їм змогу займатися проблемами дрібного підприємця. Дрібні підприємці України хотіли б мати банки, які б були розраховані на їхні потреби, були б надійним джерелом підтримки їхніх бізнесових починань.

Про можливість кредитування підприємств малого та середнього бізнесу свідчать дані з практичної діяльності Дніпровського відділення Ощадного банку у м. Києві. На сьогодні відділення має значну ресурсну базу. Кошти фізичних та юридичних осіб станом на 01.08.02 склали 37275,8 млн. грн., з них 15265,8 млн. грн. становлять строкові вклади. Протягом семи місяців 2002 р. відділенням було залучено понад 6 млн. грн. Як видно, ресурсна база відділення дозволяє динамічно розвивати кредитні операції для розвитку малого та середнього бізнесу. А якщо врахувати, що суми кредиту, як правило, невеликі – 300-500-1000 дол. США, то відділення банку може стати тією кредитною установою, яка б могла задовольнити в мікрокредитуванні малий бізнес.

Протягом семи місяців 2002 р. відділення збільшило кредитний портфель на 154,7 %, що на 43,9 % більше порівняно з цим же періодом минулого року. Станом на 01.08.02 питома вага кредитного портфеля в загальній сумі активів відділення становить 13,2 %, у той самий час як станом на 01.08.01 він становив 1,8 %. За сім місяців 2002 р. темпи зростання кредитного портфеля випереджають темпи зростання загальних активів на 34,9 %. Таке збільшення відбувається за рахунок активного кредитування відділенням юридичних осіб. Так, кредитний портфель юридичних осіб за сім місяців 2002 р. збільшився на 159,6 %. У структурі кредитного портфеля кредити юридичних осіб займають 94,9 %.

Залежно від строків позики в основній своїй масі мають короткостроковий характер (96,9 %), довгострокові кредити становлять 3,1 %.

Також треба відзначити, що протягом останніх років відділення розширило комплекс послуг з кредитування юридичних та приватних осіб. Зокрема, відділення надає кредити як в класичній формі банківського кредиту, так і нові види у вигляді відновлювальної та невідновлювальної кредитної лінії, у формі овердрафту. Також розширились види забезпечення. Якщо раніше забезпеченням повинно було бути тільки нерухоме майно, то зараз це може бути: застава обладнання, незнижуваний залишок готової продукції, товари в обороті, товари на складі клієнта, гарантії інших банків, порука, забезпечена майном третьої сторони.

Але ця кредитна діяльність не є цілеспрямованою на інновації. Відділення надає кредити на традиційні об'єкти та напрямки кредитування.

Щоб спрямування роботи відділень банків було цільове, треба провести певні зміни у роботі відділень. Ці зміни стосуються усіх напрямів діяльності (кредитної, розрахунково-касової тощо). Але основним напрямком повинно бути кредитування, зокрема, кредитування сільського господарства як форми малого бізнесу на селі. У наших умовах ефективний розвиток малого бізнесу на селі, зокрема у виробничій та соціальній сферах, є частиною інноваційних процесів, які започатковуються в Україні.

Основними заходами для стимулювання інноваційної діяльності в малому бізнесі на селі, на наш погляд, повинні бути: надання допомоги підприємцям у формі стартового капіталу; лібералізація процедур надання позик; впровадження системи гарантованих цільових позик під підприємницькі проекти.

Відділення повинно будувати всю кредитну політику в сільській місцевості так, щоб кредитувати не яку-небудь окрему стадію процесу створення малого підприємства, а весь комплекс робіт, необхідний для нормального функціонування господарства.

Стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу в сільській місцевості повинні пільгові кредити на конкурсній основі під найбільш цікаві та перспективні інноваційні проекти.

З розвитком ринкових засад виникають нові форми кредиту (іпотечний, лізинговий), які також сприяють формуванню господарських капіталів в

інноваційній сфері економіки. Тому у діяльності відділень банків у сільській місцевості також належне місце мають зайняти лізингові та іпотечні операції.

Сама система кредитування малих і середніх підприємств повинна базуватися на таких положеннях:

- кредити не повинні бути дорогими;
- термін надання кредитів позичальнику має бути поставлений у залежність від строків кругообігу коштів у господарстві позичальника та окупності затрат, на наш погляд, це не менше ніж два роки;
- проценти, які повинен сплачувати позичальник за користування позикою, треба диференціювати залежно від строків надання кредиту та прибутковості вкладених грошових коштів.

Стосовно підвищення дохідності від кредитно-інноваційної діяльності можуть бути ефективними такі заходи:

- зниження ставки податку на ту частку прибутку банків, яка іде на фінансування інновацій;
- звільнення від оподаткування прибутку банків, отриманого від операцій з кредитування інноваційних проектів.

Щодо зниження ризику кредитування інноваційних затрат доцільними можуть бути такі заходи:

- удосконалення організації страхування кредитів на інноваційні проекти;
- запровадження державних гарантій щодо стратегічного фінансування нововведень.

Практичне застосування перелічених рекомендацій сприяло б розвитку інноваційного підприємництва на селі, передусім, завдяки поліпшенню інноваційно-інвестиційного клімату в економіці та посиленню інноваційних мотивацій банків і підприємств малого та середнього бізнесу.